

نشریه شرق شناسی ایتالیا

نشریه آنالی (Annali) که در ناپل منتشر می شود حاوی مقاله های بسیار ارزنده در زمینه شرق شناسی خاصه در باب اسلام و ایران است. جستارهای این نشریه به زبانهای ایتالیایی، انگلیسی، فرانسه و آلمانی است. از این رو، صاحب نظران حوزه مطالعات آسیایی، اسلام شناسی، ایران شناسی و به طور کلی شرق شناسی مقاله های خود را در این نشریه به چهار زبان فوق ارائه می دهند. در این جا پاره ای از مقالاتی که در پنجاه و نهمین شماره این نشریه به چاپ رسیده است معرفی می کنیم:

عنوان اولین مقاله «زندگانی میرزا قاسم گنابادی به روایت افضل التواریخ» است. سیمین آبراهامز این جستار را به زبان انگلیسی تألیف کرده است. میرزا قاسم گنابادی یا قاسمی گنابادی از جمله شاعرانی است که هر دو دوره تیموری و صفوی را درک کرد. شعر و ادب را نزد هاتفی و دانشهای عقلی را از غیاث الدین منصور دشتکی شیرازی آموخت. علم ریاضی را به غایت خوب می دانست. وی نخست از شاعران درگاه شاه اسماعیل بود و پس از آن به خدمت شاه طهماسب درآمد و سپس به نزد سلطان محمود خان والی دیار بکر رفت و منظومه ای به بحر متقارب بر آن گونه که برای شاه اسماعیل و طهماسب ساخته بود براین سلطان و پیروزی های وی سرود. در اغلب تذکرها آمده است که میرزا قاسم زندگی خود را در معاشرت با اهل دانش و ادب می گذرانید. سام میرزا او را سرآمد مثنوی سرایان زمانه خود قلمداد می کند. آثار او عبارت اند از:

شهنامه لیلی و مجنون، کارنامه، یاگوی و چوگان، شیرین و خسرو، شاهرخنامه، عاشق و معشوق و زبده‌الاشعار.

اما در مقاله فوق‌سیمین آبراهامز با طرح این نکته که بر مبنای وقایع‌نگاری افضل‌التواریخ می‌توانیم سند و شاهد مستند و جدیدی به دست آوریم که به ما کمک می‌کند تا دوران میرزا قاسم گنابادی در دربار صفوی و ارتباط او با شاه طهماسب را در منظر روشنتری ببینیم. لذا با توسل به اسناد رسمی (فرمان) به تحلیل زندگی و دوران ادبی وی می‌پردازد. هدف اصلی مؤلف از پژوهش در باب قاسمی نیز به دست آوردن اعتبار و درستی اسنادی است که در مقاله خود از آن سود می‌جوید. در خاتمه آبراهامز تأکید می‌کند که در باب میرزا قاسم گنابادی و دوره ادبی و خاصه عملکرد سیاسی و فرهنگی شاعران برجسته دوره صفویه عموماً باید تحقیقات بیشتری صورت گیرد.

«مباحثی در باب صور ادبی نو و سنتی: جایگاه عبدالرحمان جامی و امیر علیشیر نوایی» عنوان مقاله ارکینوف است که به زبان فرانسه تألیف شده است. نورالدین عبدالرحمان بن احمد بن محمد دشتی از اساتید مسلم نظم و نثر فارسی است. آثار ارزنده‌ای از وی باقی مانده که می‌توان بهارستان، هفت اورنگ، تفسیر القرآن، چهل حدیث و شرح فصوص الحکم را نام برد. و اما در باب امیر علیشیر نوایی متخلص به نوائی، فانی یا فنائی همین قدر می‌گویم که وی به دو زبان فارسی و ترکی شعر دارد و صاحب تصانیف گوناگونی است. وی به مولانا عبدالرحمان جامی ارادت می‌ورزید، از آثار نوایی می‌توان به دیوان فارسی او اشاره کرد که بالغ بر شش هزار بیت است. اربعین منظوم تاریخ الانبیاء و تاریخ ملوک عجم به ترکی از دیگر آثار او به شمار می‌آید.^۱

و اما ارکینوف در این جستار گرایش این دو شاعر قرن نهم هجری را در آفرینش نوع ادبی تجزیه و تحلیل می‌کند. بنا به عقیده وی مناقشه ادبی در زمان جامی و نوایی شروع شد و پس از آن تا پایان قرن نهم هجری (چهاردهم میلادی) ادامه یافت. عقاید این دو شاعر در حوزه هنر و صور و سوژه‌های ادبی آنان بازتاب یافته است. از این رو، ارکینوف استدلال می‌کند که رویکرد ادبی این دو شاعر متفاوت بوده است و فی الواقع مقاله مؤلف تفسیری است بر این رویکرد.

«نحوه حکومت در ایران دوره قرون وسطی، تسلیم شهرهای بزرگ خراسان به سلجوقیان»، عنوان مقاله فیورانی است که به زبان انگلیسی نگاشته است. این جستار فی الواقع حاصل

۱. گفتنی است که اخیراً خسته‌المتحیرین امیرعلیشیر نوایی به ترجمه محمد نخجوانی (ترجمه از ترکی جغتایی) به کوشش مهدی فرهانی منفرد در ضمیمه شماره ۱۲ فرهنگستان زبان و ادب فارسی منتشر شده است. (تهران، خرداد ۱۳۸۱)

ISTITUTO UNIVERSITARIO ORIENTALE

ANNALI

VOLUME

59

Fascicolo 1-4

NAPOLI 1999

۱۵۹

پروژه‌ای تحقیقی در باب این ایده است که تئوری و عمل به تنهایی کارکردی ندارند و هر کدام لازم و ملزوم یکدیگرند. نویسنده مقاله از بابت این ایده خود را مدیون لمبتون می‌داند و نیز در مقاله خود اذعان می‌دارد که تأملات لمبتون و مطالعات برجسته ایشان در باب تئوری و عمل در حکومت ایرانی دوره قرون وسطی تأثیر بیشتری در وی داشته است.

از دیگر مقالات مهم این نشریه می‌توان به جستار ناتالیا تورنه زلو اشاره کرد که به زبان ایتالیایی نوشته شده است. عنوان مقاله «بررسی کتاب ماهی سیاه کوچولو» است. مؤلف نخست بیوگرافی کوتاهی در باب صمد بهرنگی نوشته و سیاهه کامل آثار وی را آورده است. آن‌گاه ترجمه‌ای از ماهی سیاه کوچولو به زبان ایتالیایی ارائه داده است. در تعاقب ترجمه، مؤلف مهارت صمد بهرنگی در جایگزینی دقیق مضامین اجتماعی در چارچوب داستانهای عامیانه را تجزیه و تحلیل کرده است. تفسیر ناتالیاتورنه زلو از داستان ماهی سیاه کوچولو بدور از هر نوع گرایش و رویکرد سیاسی است. مؤلف صرفاً به بررسی عناصر داستان از نظرگاه نقد ادبی بسنده می‌کند، و به همین جهت نقد متن، جایگزین نقد نویسنده می‌شود. از این لحاظ بررسی و نقد ناتالیاتورنه زلو در خور تأمل است، و باب مهمی است در شیوه نقد ادبی مدرن.

